

ROUTE 2218

Vackra Byars Väg

Sevärdheter • Kultur • Natur

Upptäck Dalsland vid sidan om de stora stråken!
Färdas genom gamla byar och odlingsmarker. Se den omväxlande naturen med djupa skogar, små tjärnar och virvlande bäckar. Njut av utsikter över sjöar och berg. Stanna gärna till och gå på kortare eller längre strövtåg.

Bild från vägbygget på 1930-talet

Dalslandstuga i Ränsliden

Parstuga i Tångebyn

När vägen byggdes fram till början av 1900-talet fanns farbar väg förbi Årbol fram till Hallersbyn. Norr om Hallersbyn fick man ta sig fram på vindlande stigar mellan torp och gårdar. Körvägen fram till Ränsliden blev färdig år 1917 och resten av vägen till Mustadfors blev inte klar förrän 1936.

Byggnadstyper
I början av 1800-talet, när allmogen började få det bättre ställt, började man bygga enkelstugor med två våningar. Byggnadstypen förekom på flera håll men blev särskilt vanlig i Dalsland. Den kom därför att kallas dalslandstuga. Man byggde även ihop två enkelstugor till en s.k. parstuga. I Tångebyn finns en timrad parstuga där den äldsta delen byggdes redan 1760. Karakteristiskt för traken är skiffertaken som fortfarande finns kvar på många hus. Skifferbrytning var förr en betydande industri i området.

15 Flathults gård är en av två gårdar i Dalsland som har fasaden helt täckt med skiffer. Den andra är Ekholmens gård vid Gunnarsnäs kyrka, Dals Rostock. Vägen fortsätter sedan mot Dalskog förbi den fina byn Norra Bäsane.

16 Vid Norra Bäsane finns ett naturreservat med över 300 arter mossor.

Lunnebosossen

17A Lunnebosossen
Lunnebosossen är en opäverkad naturmiljö med stor vildmarks känsla och har ett rikt växt- och djurliv.

17B Lunnebo blockfält
Vägen mot Bäckefors passerar ett säregt område med stora block som tros ha bildats i plötsliga framskjutningar av den stillastående inlandisen. Blockfältet och mossen ligger utanför kartan.

Lunnebo blockfält

Rågstakar vid sjön Rannen. Bild från 1950-talet.

Liljekonvalj

Slussen i Mustadfors

18 Kvarnstenar på Lianefället
I två hundra år, från början av 1700-talet till början av 1900-talet, högs kvarnstenar här på Lianefället. Går man några hundra meter, rakt in i skogen mot kraftledningen, kan man på många ställen hitta påbörjade och skadade kvarnstensämnen. Ordet "fjäll" betecknar ingen fjällnatur utan är en gammal benämning på utmark.

19 Ränsliden - liljekonvaljens rike
Värdefullt kulturlandskap med små åkerstycken och spår av älderdomliga brukningsmetoder t.ex. hamlade träd, fägata, odlingsrösen och blomrika ängs- och hagmarker. Stora områden med liljekonvalj. Detta är ett fint exempel på ett välbevarat äldre odlingslandskap. Namnet Ränsliden betyder liden (slutningen) vid sjön Rannen.

20 Södra Hedetjärnet
Närheten till norska gränsen gjorde att man under beredskapstiden under andra världskriget byggde stridsvagnshinder på många platser. Två pirar i tjärnet vittnar om att här funnits vägbommar. På berget ovanför finns ett berg- rum för bevakning. Detta är numera igenmurat.

Dalslands Kanal

År 1868 invigdes Dalslands kanal, en drygt 25 mil lång vattenled från Vänern upp till Värmland. Kanalen revolutionerade kommunikationerna och gav möjligheter att sjövägen ta sig ut i hela världen. Den är idag mycket populär bland turister. Endast en mil av sträckan är grävd kanal, resten går genom långsmala, trolska sjöar. Nivåskillnaden till Vänern är 67 meter och klaras av med hjälp av 31 slussar.

Dals Länged

Dals Länged är som namnet anger en mycket långsträckt tätort. Orten är känd för sin långa tradition inom konst och hantverk. Här bor många konstnärer och hantverkare och här finns Stenebyskolan som bedriver hantverksutbildningar med konstnärlig inriktning.

Blåsippan

Stor revmossa, Dalslands landskapsmossa

Förgätmigej, Dalslands landskapsblomma

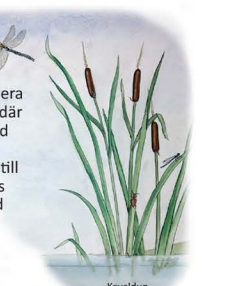
Berggrund och flora
Berggrunden i området bildades för 1 100 miljoner år sedan och består av många olika bergarter i en viss lagerföljd. Berggrunden har sedan veckats och sprickor har uppstått. Detta har gett tydliga spår i landskapets topografi, med smala nordsydliga sjöar och branter med omväxlande naturtyper. Lättvittrade kalkhaltiga skifferbergarter har gett upphov till artrika ängsgranskogar, sumpskogar med rikkärr, lövskogar och blomrika torrängar. De hårda kvartsitiska bergarterna ger en karg vegetation där hällmarksstallskogen är den mest säregna.

Inlandsisen har också satt sina spår i landskapet. Väster om Trollungebyn finns spår efter högsta kustlinjen i form av strandhak och terrasser. Nära vägen på vänster sida, norr om sista boningshuset i Tångebyn, finns två jättetrytor som bildats under inlandsisen.

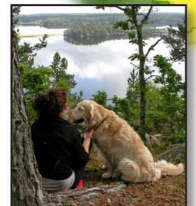
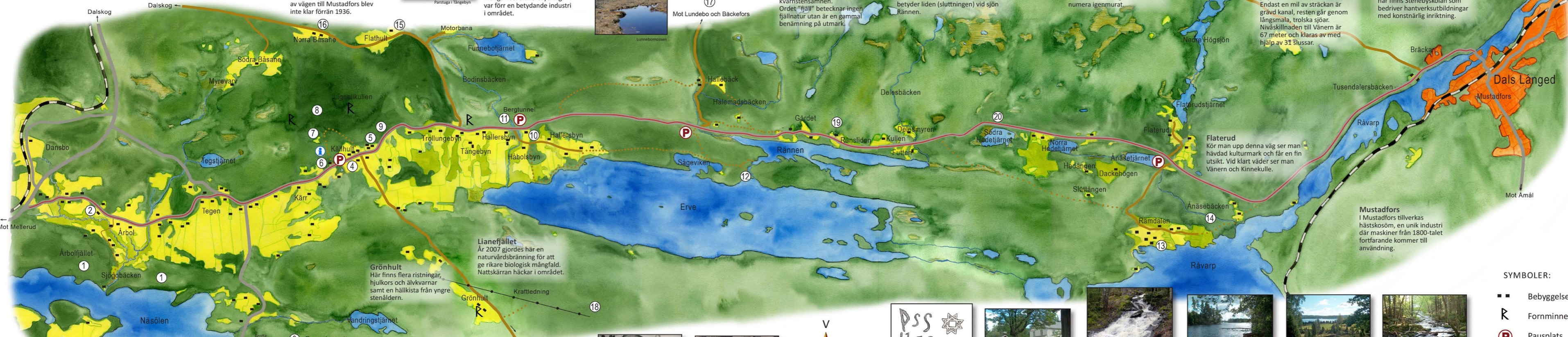
Våtmarker
I södra delen av området finns flera lövskogskantade bäckdalgångar där markägare med ekonomiskt stöd skapat våtmarksdammar för att gynna växt- och djurlivet. Besök till exempel Trollungebyns och Kärrs våtmarker och Sjögobäckens våtmark.

Skogsknipprot

Kavelämn

1 Arbofjället
Branta bergsslutningar med rik flora och fauna vid sjön Näsölen. Det är dock svårt att ta sig dit.

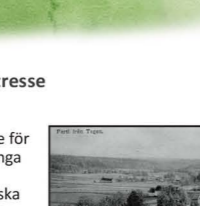
2 Arbol
Detta hus, Stenbacken, var tidigare gästgiveri. En av gästerna lär ha varit Karl XIV Johan under ett fälttåg mot Norge. Under huset finns rester av en källare från omkring 1510. Ladugården är byggd kring sekelskiftet 1800.

3 Ranneberget
I Rannebergets naturreservat finns Dalslands största grotta, kallad "He-grottan" eller "Jättestöva", ca 10 meter djup. Området består av lättvittrade, näringsrika bergarter och har ett rikt växt- och djurliv. Det är mycket kuperat och utsikten är fantastisk på flera ställen. Parkering finns vid Köttisjöns södra ände.

Kulturmiljö av riksintresse
Byarna och odlingslandskapet mellan Tegen och Hallersbyn är av riksintresse för kulturminnesvården. Många av byggnaderna är fina exempel på den dalsländska bebyggelsen från mitten av 1800-talet och är samlade i gamla bybildningar. Mellan åren 1856-1916 fanns en brunns- och badanstalt i Tegen med hälsobringande järnhaltigt vatten.

Källhults affär på 1950-talet

Slussen vid Buterud

Elever vid Källhults skola 1896

4 Källhult
Här fanns lanthandel med post mellan åren 1921 och 1968. Strax söder om den gamla affären finns en källa som aldrig fryser eller sinar. Det är den som har gett namn åt byn. "Hult" betyder lövskog.

5 I Källhult finns även en välbevarad skolmiljö från 1860-talet med småskola och folkskola. Lärarbostaden från 1930-talet är senare renoverad. Husen är nu privatbostäder.

6 Vid bygdegården finns en sten med skålgropar. Den har flyttats hit från sitt ursprungliga läge.

7 En skogsväg till höger om bygdegården leder till ett område kallat "fyra", vilket innebär skoglös grusmark som tidvis är översvämmad.

8 På höjderna väster om Källhult finns stenrösen från yngre järnåldern.

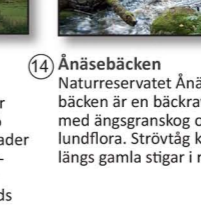
9 Norr om Källhults skola, omkring 60 meter väster om vägen mot Hallersbyn finns ett flertal ristningar i berget, gjorda på senare tid. De tidigaste är från 1700-talet. En skylt visar vägen till ristningarna.

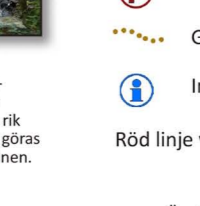
10 Hallersbyn och Häbolsbyn
Tvåvåningshusen med ljusmålad fasader är efterföljare till Dalslandstugan och typiska för jordbruksfastigheter från 1850-talet och framåt. Många av husen har skiffertak. Gårdsnamnet Hallersbyn kommer sannolikt av mansnamnet Halvor.

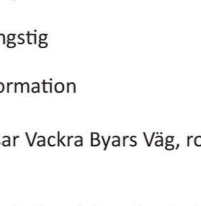
11 Bäckarna gav kraft
Väster om vägen vid pausplatsen i Hallersbyn finns spår efter ett vattenkraftverk. Till höger om bäckfåran är en tunnel sprängd genom berget och på andra sidan finns en damm. Utefter bergsslutningen rinner många bäckar vilka, som denna, flitigt har utnyttjats att ge kraft till kvarnar, sågverk, spånhyvlar, smideshammare samt vadmal- och benstampar.

12 Sågevikens och Hallersby kvarn
En trevlig promenad kan göras på en skogsväg fram till Hallersbyns kvarn, en underfallskvarn med inbyggt hjul. Kvarnen har åtminstone funnits sedan 1700-talet och användes fram till 1940-talet. Den har senare blivit upprustad. Vid ett vattenfall intill har det funnits en såg. Runt Sågevikens och vid Rännens sydände finns skogs- och kärrmarker med intressant flora och fauna.

13 Ramdalen
Blomrika torrängsmarker och värdefull kulturmiljö med välbevarade byggnader runt det ursprungliga byläget. Vacker utsikt över sjön Råvarp och Dalslands Kanal. Ramdalen var förr svår att nå landvägen men var mycket lättillgänglig från sjön. Här brukades många små gårdar och det fanns både skola och affär.

14 Änåsebäcken
Naturreservatet Änåsebäcken är en bäckravins med ängsgranskog och rik lundflora. Strövtåg kan göras längs gamla stigar i ravinen.

SYMBOLER:

- Bebyggelse
- R Fornminne
- P Pausplats
- ... Gångstig
- i Information

Röd linje visar Vackra Byars Väg, route 2218

0 300 600 900 meter

Önskas ytterligare information, kontakta turistbyråerna i Mellerud tel. 0530-18 900, Häverud tel. 0530-18 990 eller Bengtsfors tel. 0531-52 63 55.

Karta, teckningar och layout: Kerstin Ljungqvist 2014 ©
Foton: Karin Lindahl, Kerstin Ljungqvist, Ingmar Andersson, Sven Olsson, Anna Larsson, Tomas Hallingbäck, Benny Karlsson och Leif Fielstrup Gulbrandsen.
Källmaterial: Arbetsgruppen för Vackra Byars Väg och Dalskogs Bygdegårdsförening.